

Entre dues tradicions

Sílvia Gómez

Idees i paraules. Una filosofia de la vida quotidiana

Tobies Grimaltos

150 pp., 2008, PUV

(Col·lecció Assaig), València

Tobies Grimaltos va cursar els seus estudis de filosofia en la Universitat de València i es va interessar, fonamentalment, pels problemes epistemològics, per la filosofia del llenguatge i la filosofia de la ment. Ha estat vinculat des de molt jove al Departament de Metafísica i Teoria del Coneixement i, de manera molt especial, a la figura del professor Josep Lluís Blasco, la qual va ser decisiva en la seua formació. En col·laboració amb Blasco, va escriure *Teoria del coneixement* (1997) i *Signo y pensamiento* (1999), obres pròpies de l'àrea d'epistemologia. Ja es veia, aleshores, que havia estat influït en els seus estudis per la filosofia analítica i això havia de marcar, de manera essencial, la seua obra. Grimaltos va tenir la sort d'estudiar a València durant una època en què va arribar un aire fresc a la Facultat, procedent de la filosofia anglosaxona. Era un aire de filosofia analítica que posava com a centre de les reflexions el llenguatge. I no únicament el

llenguatge científic, sinó també l'ordinari, el que tots parlem. Des d'aquest punt de vista, l'aspiració del filòsof esdevingué la de ser capaç de resoldre problemes i no la de crear-los, la d'aspirar al rigor i no a fer discursos obscurs i impenetrables. La filosofia analítica aspira a ser rigorosa, perquè necessita argumentar i provar racionalment allò que diu. Una bona dosi d'humilitat va fer de la filosofia una eina fonamental per a constatar que la raó és un bon instrument per a l'anàlisi. D'aquesta tradició filosòfica procedeix l'autor i és la que ens fa entendre el seu tarannà filosòfic. No cal anar molt lluny per a veure com mira d'aclarir «problemes». En el número 29 d'aquesta mateixa revista escometia les relacions, o interrelacions, entre la filosofia i la literatura: com han col·laborat l'una amb l'altra i com, tot i així, es mantenen autònomes. Ho feia servir-se del mètode pragmàtic del llenguatge i de la teoria dels actes de parla. Cal preguntar-se, doncs, què es fa quan es fa literatura i què es fa quan es fa filosofia. Aquest és el punt de partida. I la resposta és que no es fa el mateix. Així ens ho demostra en l'article. Totes dues tenen com a eina fonamental el llenguatge, però no fan el mateix. Això, però, no impedeix que, de vegades, compartesquen terrenys comuns.

Grimaltos ha fet diverses incursions en la literatura i *El joc de pensar* (1998) en va ser la primera. Es tractava d'una obra de clara intenció pedagògica, on mirava d'acostar el lector a la filosofia a través de Marta, una xiqueta que volia saber què feia el seu pare –professor de filosofia a la Facultat–, saber què explicava. L'autor constata, des de l'inici mateix de la narració, un fet indiscutible, com és que, sovint, els professors de filosofia pateixen a l'hora d'explicar què és allò que ensenyen, a l'hora de dir què és

la filosofia, i Marta, es feia portaveu de les «pitjors» de les preguntes. El pare, aleshores, havia de fer servir bons arguments a l'hora de respondre i satisfer la curiositat de la filla. Buscant bons exemples, l'autor ens duia a representar-nos situacions que calia jutjar i comprendre... Hi ha llibres que han volgut que el lector s'acostàs al món de la filosofia. De segur que tothom pensa en aquell èxit editorial de Jostein Gaarder, *El món de Sofia* (1991). Aquell, però, era més aviat, un «repàs» posat a l'abast dels més joves, per a conèixer la història de la filosofia, o millor, la «història de la filosofia» dels llibres d'història de la filosofia.

L'any 2003, Grimaltos va publicar, també amb propòsits didàctics —o així ho va voler fer veure l'editorial—, *Pren-te la vida amb filosofia* (2003). L'autor ha manifestat en diferents ocasions que aquest no era, possiblement, el títol més adient al contingut d'un llibre que prenia com a model literari el *Diccionari per a ociosos* de Joan Fuster. Es tractava, en aquesta ocasió, d'un seguit de comentaris sobre mots filosòfics on es mostrava l'ús del terme en qüestió. Aleshores ens advertia, per exemple, dels perills que comporten la tendència a generalitzar en excés o a plantejar dicotomies exhaustives i excloents. Quan analitzava el mot *argument*, prenia l'opció del racionalisme antidogmàtic. I aquesta és una postura que el caracteritza també en el seu darrer escrit, *Idees i paraules. Una filosofia de la vida quotidiana* (2008). Abans d'aquest títol, però, va publicar el 2006 *La mentida de Shashnak*, dirigit, novament, als joves. En aquest cas es tractava d'un relat on la protagonista havia de resoldre una sèrie d'enigmes lògics.

Tobies Grimaltos ha evolucionat des d'una literatura divulgativa i didàctica cap a l'assaig adreçat al públic adult. Els temes

de reflexió són uns altres: més apropats a la vida quotidiana. Si bé l'autor, com ja hem esmentat abans, és hereu de la filosofia analítica, pel que fa a la seua producció literària s'inscriu en una tradició compartida per bona part dels assagistes valencians. Una tradició influenciada, positivament, per Fuster. *Idees i paraules* resulta ser, així, un conjunt d'articles on defensa la conveniència de dubtar de les creences acceptades acríticament, de defugir el dogmatisme. Aquesta és també una actitud típicament filosòfica, és cert. Si fem memòria, ens trobarem que molts filòsofs han procurat qüestionar la tradició rebuda, la metafísica feta fins aleshores, l'autoritat religiosa i política, l'autoritat científica... Fins i tot Descartes va criticar la instrucció rebuda amb un estil literari impecable —tot i que, com ja sabem, també fou un filòsof que va proporcionar una bona dosi de dogmatisme—. Són els filòsofs antidogmàtics els que han agradat a Grimaltos. Entre els clàssics, a Kant el té ben present.

Tornant a la literatura, però, qui no veu en les seues darreres obres l'escepticisme de Fuster? Fuster va trobar en el dubte escèptic una bona eina per a mirar-se coses, i ell també. I això no deixa de ser un bon encert. Però el seu escepticisme no va a parar a un relativisme epistemològic. «La veritat —diu— té avui mala premsa. Hom pensa que defensar la veritat i ser un dogmàtic és la mateixa cosa». Aquesta és la diferència essencial, potser.

Però relativistes o no, tots dos creien que hi ha coses que cal reivindicar. Moltes. D'altres, convindria més desfer-se'n. En el començament del seu assaig ens recorda una cita de Josep Pla; concretament, quan aquest deia que resultava molt més difícil «descriure» que «opinar». Per això, diu Gri-

malts, tothom acaba opinant. Ell també ho fa, però per a ell no val tot. I llavors ens trobem amb un escriptor que considera que la puntualitat, la senzillesa, la sinceritat, són virtuts, i que les llibreries menudes amb bons llibreters que s'estimen els llibres, o els esmorzars amb els companys de feina, són desitjables. I ho són perquè són bons, i són bons perquè donen felicitat. Al cap i a la fi, tothom busca la felicitat. En això, ja va dir Aristòtil que estaríem tots d'acord. Saber què dóna felicitat i què no, ja no és tan fàcil d'acordar. El filòsof, que pensa la Vida, ens pot orientar. Al cap i a la fi, així ho han fet durant segles. Així també ho van fer escriptors assagistes com ara Montaigne, Fuster o Pla. A vegades la desorientació té remei: una lectura orientadora i planera. □

El mirall alemany

Josep Iborra

Carrers de frontera. Passatges de la cultura alemanya a la cultura catalana

Arnau Pons i Simona Škrabec (curadors)
464 pp. (volum I), 488 pp. (volum II),
2007, Institut Ramon Llull, Barcelona

Amb motiu de la Fira del Llibre de Frankfurt del 2007, any en què la cultura catalana hi va ser convidada d'honor, s'ha publicat una obra esplèndida, en dos volums, amb el títol *Carrers de frontera. Passatges de la cultura alemanya a la cultura catalana*. Una temptativa similar es podria fer a propòsit d'altres cultures veïnes, d'al-

tres «fronteres», però crec que la que s'acaba de portar a cap resulta, per als països catalans, particularment significant i rellevant. En el llinar mateix de la «Renaixença», posem que pels anys trenta del segle XIX, la cultura alemanya es trobava en el seu apogeu i marcava la pauta i la direcció a seguir a les d'altres països europeus. En el nostre cas, però, a diferència d'aquests, dels més importants si més no, la recepció de la cultura alemanya es va fer en condicions molt diferents, ja que no es comptava amb una llengua i una literatura nacionals culturalment normalitzades. Ara bé, per paradoxal que pugui semblar, aquesta situació de decadència i d'anormalitat pot explicar l'important paper que hi va tenir la recepció germànica, ja que es produïa, justament, en el moment històric més oportú, el de la incipient Renaixença. Es pot establir, a més, una mena de paral·lelisme entre el cas alemany i el català en el sentit que la gran cultura alemanya moderna va ser una reacció renaixentista poderosa contra una llarga etapa de decadència; en el nostre àmbit havia passat el mateix i es pretenia una reacció, encara primerenca, en aquest sentit. Artur Quintana, en un treball seu d'aquesta obra («Barroc alemany, Barroc català») posa en relleu la similitud, relativa, és clar, entre les dues decadències.

Però hi ha una raó o unes raons més per a valorar l'oportunitat de la recepció alemanya a l'hora de posar en marxa la recuperació nacional catalana. El moviment renaixent alemany, impulsat ja a finals del XVIII per Lessing, Goethe, Herder i la primera generació romàntica, es va desenvolupar en direccions diferents que responien a un programa i a un ideari estrictament germànic: la voluntat d'independitzar-se de la cultura francesa, aleshores dominant,